

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

*Возняковська К.А., Біленець Д.А.,
Попович О.В., Кубрак Г.О.*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ БІЗНЕСУ

*Навчально-методичний посібник
до програми підготовки здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня 262 «Правоохоронна діяльність»*

Чернівці, 2025

УДК 343.72:346.5(075.8)

Рекомендовано до друку рішенням кафедри цивільного, господарського права та приватно правових дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Протокол № 13 від 20.05.2025 року

Рекомендовано до друку

Навчально-методичною радою Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»,

Протокол № 9 від 27 травня 2025 р.

Рецензенти:

Острогляд О. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Державний університет «Житомирська політехніка»;

Цуркан-Сайфуліна Ю.В. - д.ю.н., професор, заступник директора з наукової роботи Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Автори-укладачі:

Возняковська К.А. - д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного, господарського права та приватно правових дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту НУ «Одеська юридична академія».

Біленець Д.А. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного, господарського права та приватно правових дисциплін Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Попович О.В. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри загальної теоретичної юриспруденції та прав людини Чернівецького навчально-наукового юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія».

Кубрак Г.О. – PhD, Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції Київського університету інтелектуальної власності та права

Кримінально-правовий захист бізнесу: Навчально-методичний посібник до програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності (262 «Правоохоронна діяльність»)/ Возняковська К.А., Біленець Д.А., Попович О.В., Кубрак Г.О., Чернівці, 2025. 88 с.

Навчально-методичний посібник підготовлений відповідно до програми навчальної дисципліни «Кримінально-правовий захист бізнесу» для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Посібник охоплює питання кваліфікації та розслідування економічних злочинів, банківської та фінансової безпеки, протидії організованій злочинності у бізнес-середовищі, захисту інтелектуальної власності та цифрового бізнесу, а також практичні аспекти взаємодії бізнесу з правоохоронними органами.

Посібник розрахований на магістрів спеціальності «Правоохоронна діяльність», викладачів, науковців, практикуючих юристів, співробітників правоохоронних органів та всіх, хто прагне поглибити знання у сфері кримінально-правового захисту підприємницької діяльності та застосувати їх у сучасних умовах.

©Чернівецький навчально-науковий юридичний інститут Національного університету «Одеська юридична академія», 2025

© Возняковська К.А., Біленець Д.А., Кубрак Г.О., 2025

ЗМІСТ

Пояснювальна записка

Тематичний виклад навчальної дисципліни

Плани практичних занять

Види індивідуальних завдань та методичні поради
до їх виконання

Питання до іспиту

Список рекомендованих джерел

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна *«Кримінально-правовий захист бізнесу»* є важливою складовою підготовки магістрів за спеціальністю *«Правоохоронна діяльність»*, адже саме знання механізмів протидії злочинам у сфері підприємництва формує в майбутніх фахівців здатність професійно забезпечувати захист економічних прав та інтересів громадян, юридичних осіб і держави.

Кримінальне право, орієнтоване на захист бізнесу, безпосередньо поєднує правові норми з практикою їх застосування в умовах сучасної економіки. У добу глобалізації, цифровізації та збройної агресії правопорушення у сфері підприємництва набувають нових форм – від шахрайства й рейдерства до кіберзлочинів і транснаціональної організованої злочинності. Тому правоохоронці повинні володіти системним розумінням правових засобів протидії та профілактики таких діянь.

Курс покликаний дати студентам цілісне уявлення про систему кримінально-правових засобів захисту бізнесу, розкрити їхню взаємодію з економічними, фінансовими й адміністративними механізмами. У центрі уваги - кваліфікація злочинів у сфері господарської діяльності, особливості їх досудового розслідування, методи доказування та специфіка судового розгляду. Важливим елементом є також ознайомлення з зарубіжним досвідом, міжнародними стандартами та практикою співробітництва у сфері протидії економічній злочинності.

Предметом дисципліни є система норм кримінального права, що передбачають відповідальність за злочини у сфері підприємництва та господарської діяльності, а також практичні інструменти їх застосування правоохоронними органами. Особлива увага приділяється питанням протидії організований злочинності, кіберзлочинам, захисту

інтелектуальної власності та фінансової безпеки бізнесу.

Метою курсу є підготовка фахівців, здатних ефективно діяти в умовах правових викликів, пов'язаних із кримінальними ризиками для підприємницької діяльності. Курс покликаний сформувати у здобувачів глибоке розуміння правової природи економічних правопорушень, механізмів протидії зловживанням з боку контролюючих органів, а також практик правового захисту бізнесу в конфліктних і кризових ситуаціях.

Навчання передбачає розвиток компетентностей для аналітичного мислення, правової оцінки ризиків, розробки стратегій захисту компаній і їх представників, у тому числі в умовах міжнародного співробітництва. Особлива увага приділяється практичній взаємодії з правоохоронними та регуляторними органами, застосуванню міжнародних правових

інструментів, а також підготовці до участі у внутрішніх розслідуваннях і судових процесах.

Завданням навчальної дисципліни є формування

- здатності ідентифікувати кримінально-правові ризики у сфері підприємницької діяльності;

- вміння кваліфікувати правопорушення, що посягають на господарську безпеку;

- розуміння механізмів притягнення до відповідальності юридичних осіб у кримінальному процесі;

- навичок правової взаємодії з правоохоронними, слідчими та контролюючими органами;

- здатності здійснювати аналіз та розробку правових стратегій захисту бізнесу;

- обізнаності щодо транскордонних аспектів кримінального переслідування і міжнародної правової допомоги;

– компетентності у здійсненні внутрішніх розслідувань, протидії зловживанням і запобіганню репутаційним ризикам;

розуміння етичних стандартів у формуванні безпечного середовища для ведення бізнесу.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» буде здатним продемонструвати такі **результати навчання:**

Демонструвати здатність визначати й кваліфікувати кримінально-правові ризики у підприємницькій діяльності, з урахуванням актуального законодавства, судової практики та специфіки взаємодії з правоохоронними органами.

Аналізувати типові форми і схеми економічних правопорушень, оцінювати їх юридичну природу, механізми вчинення та особливості доказування.

Використовувати правові інструменти для захисту бізнесу, зокрема стратегії захисту підозрюваних/обвинувачених, засоби забезпечення представництва юридичних осіб і методи

попередження неправомірного втручання у діяльність суб'єктів господарювання.

Демонструвати здатність ідентифікувати та аналізувати сучасні проблеми договірного права, такі як порушення договірних зобов'язань, недобросовісна поведінка сторін, проблеми виконання договорів у разі форс-мажорних обставин та нові виклики, пов'язані з цифровізацією та глобалізацією.

Демонструвати здатність застосовувати навички побудови внутрішніх процесів, проведення службових розслідувань та оцінки ризиків з метою мінімізації кримінально-правових загроз для бізнесу.

Оцінювати міжнародні та транскордонні аспекти кримінального переслідування, включаючи інструменти міжнародної правової допомоги, співпрацю з органами типу FATF, OFAC, а також перспективи захисту українського бізнесу за кордоном.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.	Теоретико-правові засади кримінально-правового захисту бізнесу
Тема 2.	Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності
Тема 3.	Банківська та фінансова безпека бізнесу
Тема 4.	Організована злочинність і бізнес
Тема 5.	Кримінально-правові засоби захисту інтелектуальної власності та цифрового бізнесу
Тема 6.	Практичні аспекти кримінально-правового захисту бізнесу
Тема 7.	Зарубіжний досвід та перспективи розвитку кримінально-правового захисту бізнесу в Україні

Тема 1. Теоретико-правові засади кримінально-правового захисту бізнесу

Кримінально-правовий захист бізнесу - це
впорядкована сукупність норм матеріального і

процесуального права, інституцій та процедур, спрямованих на попередження, виявлення і припинення кримінальних посягань на господарські відносини, а також на забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів підприємництва у кримінальному провадженні.

Його зміст двошаровий: охоронний блок визначає склади злочинів, що підривають чесну конкуренцію, власність, фінансову систему, ділову репутацію та інформаційні активи; гарантійний блок формує процесуальні запобіжники від надмірного примусу - від доступу до захисника й судового контролю до вимог пропорційності обшуків, арешту майна й цифрового вилучення.

Принцип «ultima ratio»: кримінально-правове втручання застосовується лише коли м'якші регуляторні або цивільно-правові засоби неефективні, а очікувана доказова цінність дії перевищує втручання в господарську діяльність. Суттєве значення має відмежування кримінальної відповідальності від господарського ризику:

недобросовісність і умисел відрізняються від підприємницької помилки; межа проходить через наявність протиправної мети, обману, фіктивності операцій, легалізації доходів або корупційної домовленості. У практичному вимірі захист охоплює превенцію (фінмоніторинг, внутрішні політики) і реакцію (належна фіксація події, правовий супровід слідчих дій, відновлення активів).

Принципи. Базові засади формуються конституційними гарантіями верховенства права, законності, рівності та недоторканності власності і конкретизуються у кримінальному процесі презумпцією невинуватості, змагальністю, розумними строками, заборонаю доказів, здобутих із порушенням процедури, і вимогою пропорційності будь-якого обмеження прав підприємця.

Джерела. Матеріальну основу становлять норми про злочини у сфері господарської діяльності, фінансів і обігу документів, корупційні

та службові склади, а також спеціальна конфіскація і заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Процесуальні норми визначають підстави й порядок тимчасового доступу, обшуку, арешту активів, негласних дій, міжнародної правової допомоги та повернення майна; ключовим є судовий контроль слідчого судді і процесуальне керівництво прокурора. Систему доповнюють спеціальні закони: антикорупційний, про запобігання та протидію легалізації доходів, про захист економічної конкуренції, про Бюро економічної безпеки, а також норми щодо персональних даних і комерційної таємниці. Судова практика Верховного Суду та стандарти ЄСПЛ з питань права на мирне володіння майном і справедливий суд виконують роль обов'язкових орієнтирів тлумачення, що задають матеріальні критерії законності і необхідності втручання у діяльність підприємства.

Роль правоохоронних органів. Інституційна модель спирається на розмежування підслідності та взаємний контроль. Органи досудового розслідування (Національна поліція, Бюро економічної безпеки, ДБР, НАБУ) здійснюють виявлення і документування злочинів відповідно до спеціалізації: економічні правопорушення, злочини у сфері службової діяльності, корупція тощо.

Статус прокурора в забезпеченні процесуального керівництва, аналізі доказів в суді. Статус слідчого судді. Ефективність системи залежить від координованої взаємодії з органами фінансового моніторингу, податковими та антимонопольними органами, банківськими установами і міжнародними партнерами; належна обмінність даними знижує потребу в «силових» діях і дозволяє будувати доказування на фінансовій аналітиці. Межі повноважень правоохоронців окреслюються обов'язком мінімізувати втручання у господарські процеси,

дбати про збереження вилучених активів, забезпечувати доступ захисника і негайне судове оскарження рішень та дій.

Міжнародні акти задають матеріальні й процесуальні орієнтири, що безпосередньо впливають на вітчизняну практику. Європейська конвенція з прав людини і Протокол № 1 гарантують право на мирне володіння майном і справедливий суд; їхній тест законності, легітимної мети та пропорційності визначає межі обшуків, арештів активів і блокування рахунків, а практика ЄСПЛ виступає джерелом тлумачення для національних судів.

Конвенція ООН проти корупції, кримінальні та цивільні конвенції Ради Європи щодо корупції і відмивання доходів, а також Страсбурзька (Варшавська) конвенція про відмивання, пошук, арешт і конфіскацію доходів від злочину формують вимоги до криміналізації, спеціальної конфіскації й міжнародної правової допомоги, включно з поверненням активів. Рекомендації

FATF/MONEYVAL запроваджують ризик-орієнтований підхід у фінансовому секторі, стандарти ідентифікації клієнтів і бенефіціарів, замороження коштів та інформаційний обмін. У транскордонному вимірі зростає роль Будапештської конвенції про кіберзлочинність для доступу до електронних доказів і швидкого збереження даних у провайдерів. Для бізнесу це означає уніфіковані мінімальні гарантії процедурної справедливості, передбачуваність застосування примусових заходів і механізми захисту інвестицій через взаємне визнання та виконання рішень, що разом зменшує простір для зловживань і підвищує якість доказування.

Тема 2. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

Злочини проти власності зачіпають матеріальні й нематеріальні активи підприємства; наслідки - прямі збитки, зупинка операцій, розрив ланцюгів постачання, втрата даних і репутаційні

втрата. Типові посягання: крадіжка й привласнення активів (у т.ч. з елементами «внутрішнього шахрайства»), розтрата ввіреного майна, вимагання, підроблення та збут підроблених документів/знаків, кіберпроникнення з доступом до рахунків і комерційної інформації. Основа відмежування цивільного спору від криміналу - наявність умислу на заволодіння чи заподіяння шкоди вже на момент дії, використання обману/зловживання довірою, підроблених документів; для практики важливі швидка фіксація події, інвентаризація та первинні документи, доступ до журналів ІТ-систем.

Склад шахрайства - заволодіння чужим майном або правом на майно шляхом обману чи зловживання довірою; в бізнесі проявляється як фіктивні контрагенти й «передоплатні» схеми, підроблені тендерні документи, інвестиційні піраміди, фішингові операції, маніпуляції з платіжними інструментами. Відмежування від невиконання договору: первинний умисел не

виконувати зобов'язання, створення удаваної платоспроможності, приховування істотних даних, використання підроблених документів. Розслідування спирається на фінансовий аналіз (банківські виписки, ланцюги платежів, бенефіціари), електронні докази (листування, логи), експертизи документів. Також, забезпечення відшкодування: арешт коштів/майна, тимчасовий доступ до первинки, швидке блокування операцій у банку.

Рейдерство – це протиправне заволодіння майном або корпоративним контролем через зловживання реєстраційними, нотаріальними, судовими й силовими інструментами; типовими є підроблені рішення органів управління, незаконні зміни в реєстрах, підкуп або введення в оману реєстраторів/нотаріусів, силове захоплення активів. Кваліфікація за незаконне заволодіння майном підприємства, протидію законній господарській діяльності, підроблення документів, зловживання повноваженнями особами, що

надають публічні послуги; процесуально - негайні клопотання про арешт корпоративних прав/активів, витребування реєстраційних справ, допити реєстратора й нотаріуса, технічна експертиза КЕП. Запобігання: «антирадерські» налаштування доступів до реєстрів, подвійний контроль КЕП, прозора структура власності, корпоративні угоди, моніторинг змін у реєстрах, готові шаблони позовів і скарг до Мін'юсту.

Публічний сектор: зловживання владою або службовим становищем, службова недбалість, одержання/надання неправомірної вигоди, підроблення офіційних документів; ризики для бізнесу - тиск у дозвільних, податкових, митних, закупівельних процедурах, перекручення перевірок, «вибивання» платежів. Приватний сектор: зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи (в інтересах третіх осіб або з метою особистої вигоди), розтрата ввірених активів, службове підроблення для прикриття зловживань. Практика потребує фіксації вимог і

переговорів, контрольованих передач (НСРД) у корупційних справах, комплаєнсу з каналами повідомлення про порушення; для юросіб можливі заходи кримінально-правового характеру (штраф, конфіскація, ліквідація) у справах про корупційні правопорушення, вчинені в їх інтересах або від їх імені.

Поняття і сутність легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом (проведення фінансових операцій із майном, одержаним злочинним шляхом, з метою приховати його походження чи власника); Правопорушення, що генерують «брудний» дохід (у т.ч. податкові, корупційні, майнові). Розслідування базується на фінансовій аналітиці (банківська таємниця, бенефіціари, міжнародні доручення), швидкому арешті активів і спеціальній конфіскації; важлива взаємодія з Держфінмоніторингом і зарубіжними компетентними органами. Для бізнесу - обов'язковість належної перевірки контрагентів і джерела коштів, документування економічної суті

операцій; доведення законного походження активів і реальності господарської мети.

Тема 3. Банківська та фінансова безпека бізнесу

Особливості злочинів у банківській сфері.

Посягання: несанкціонований доступ до рахунків і платіжних систем; підроблення платіжних інструментів і документів; привласнення коштів службовими особами; шахрайські операції з картками та електронними гаманцями; фішинг/вішинг, SIM-swap, «соціальна інженерія». Правова природа майнові, кібер- та службові злочини з ознаками обману/підроблення/зловживання повноваженнями.

Способи протидії - жорстка ідентифікація клієнта (KYC), багатофакторна автентифікація, ліміти й тригери підозрілих транзакцій, сегрегація доступів персоналу, журналювання дій, оперативне блокування операцій і взаємодія з банком та Держфінмоніторингом.

Кредитне шахрайство: поняття та ознаки. Схеми: фальшиві довідки про доходи й місце роботи; «підставні» позичальники та викрадена ідентичність; змова всередині установи; завищення вартості застави; «каруселі» з мікрокредитами; дистанційне оформлення на викрадені SIM. Виявлення: скоринг із перехресною перевіркою даних (ДПС, бюро кредитних історій, реєстри судових рішень); device-fingerprinting і поведінкова аналітика; перевірка бенефіціарів і пов'язаності; незалежна оцінка застави; тригери ранньої прострочки; «чорні списки» документів і номерів; постконтроль операцій менеджера.

Поняття та історія виникнення фінансових пірамід. Ознаки: гарантовано високі та стабільні відсотки без зрозумілого джерела; виплати за рахунок залучення нових учасників; відсутність ліцензії/реєстрації пропозиції; складні «квазікрипто» або «квазіфонди» без звітності; агресивний реферальний маркетинг. Перевірка

ліцензій і реєстрів (банківських, небанківських, ринків капіталу); фіксація реклами й договорів; негайні заяви до правоохоронців і регулятора; арешт коштів/рахунків, блокування доменів; інформування клієнтів і контрагентів. Профілактика для бізнесу: due diligence партнерів, політика інвестицій лише у ліцензовані інструменти, заборона колективних «пулів» працівників.

НБУ, як регулятор. Пруденційний нагляд за банками й небанківськими фінустановами; стандарти KYC/AML, ризик-орієнтований підхід; ліцензування платіжних сервісів; кіберстабільність і операційна надійність; санкції за порушення. НКЦПФР (ринок капіталу): допуск та контроль професійних учасників, проспекти емісії, розкриття інформації, протидія маніпулюванню та інсайду. Держфінмоніторинг: аналіз підозрілих операцій, міжнародний обмін, замороження активів. Інші ланки: АМКУ (конкурентні зловживання), БЕБ та правоохоронні органи

(кримінальні провадження), Мін'юст/суди (арешт/повернення активів). Ефективність забезпечує координація регуляторів з фінансовими установами та швидка реакція на інциденти (suspicious activity reports, спільні «стоп-листи», попереджувальні публічні повідомлення).

Тема 4. Організована злочинність і бізнес

Форми впливу. Приховане встановлення контролю над фірмою через підставних людей; нав'язування «кришування» та збуту товарів; контроль окремих ланок постачання, логістики, митного оформлення; маніпуляції публічними закупівлями та підряди через пов'язані компанії; «обналічка», конвертаційні центри, фіктивні ФОП і транзитні рахунки; примус до участі у схемах ПДВ/акцизів; корупційний вплив на дозвільні й контрольні органи; силове тиснення, погрози, підпали, псування майна; кіберпосягання на платіжну інфраструктуру; використання адвокатських/реєстраційних сервісів для

легалізації активів. Ознаки ризику: аномальні маржі, готівкові розрахунки без економічного сенсу, закриті ланцюги контрагентів, спроби «вирішити питання» неформально.

Рекет та вимагання. Вимагання - протиправна вимога передачі майна/прав із погрозою насильства, знищення майна, поширення відомостей чи впливу на посадових осіб; (обтяжуючі - група, зброя, значна шкода, повторність). Рекет у діловому середовищі проявляється як «плата за безпеку», нав'язування договорів, фіктивних боргів, «штрафів».

Протидія такому явищу в бізнесі - нехайна фіксація комунікацій, збереження носіїв і платежів; безпечне звернення до правоохоронців, можливе проведення НСРД (контрольовані передачі, маркування коштів); внутрішній протокол реагування (стоп-контакти, адвокат, комунікації з персоналом і охороною); відмова від неофіційних виплат, робота з

страховими/банківськими тригерами ризиків; інформаційна взаємодія з бізнес-асоціаціями.

Торгівля людьми. Вербування, переміщення, утримання чи передача осіб з метою експлуатації (примусова праця, рабська чи боргова залежність, сексуальна експлуатація, вилучення органів); у бізнес-практиці - підрядники, агро/будмайданчики, складська логістика, домашній сервіс.

Способи/схеми: вилучені документи, обмеження пересування/зв'язку, борги «за працевлаштування», проживання на об'єкті, готівкова оплата «в конверті», надмірні години, відсутність договорів. Обов'язки бізнесу: due diligence ланцюгів постачання, контрактні заборони примусової праці, перевірка агенцій праці, гарячі лінії для викривачів, незалежні аудитори, негайне повідомлення правоохоронців та соціальних служб у разі підозри; пріоритетом є безпека і допомога потерпілим, збереження доказів.

Контрабанда: поняття та ознаки. Схеми: недекларування, заниження митної вартості, підміна кодів, фіктивний транзит і «перекидання» по складах, використання «поштівок» та e-commerce для дрібних партій; об'єкти: тютюн/алкоголь/паливо, фармацевтика, електроніка, бурштин і культурні цінності, брендові підробки, товари подвійного призначення.

Наслідки для бізнесу: податкові втрати, перекоси конкуренції, кримінальна відповідальність, арешт активів і транспортних засобів. Запобігання: митна програма (коректні коди й походження, попередні рішення митниці), перевірені брокери та перевізники, end-use/end-user заяви для чутливих товарів, контроль маршрутів і ваги, track&trace маркування, внутрішні аудити накладних/інвойсів, взаємодія з митницею та правовласниками (ІР-захист), швидке реагування на претензії й зупинки митного оформлення.

Тема 5. Кримінально-правові засоби захисту інтелектуальної власності та цифрового бізнесу

Порушення авторських і суміжних прав. Умисне використання творів, програм, баз даних, фонограм і трансляцій без дозволу з істотною шкодою чи повторністю; у бізнес-практиці це нелегальні копії ПЗ, «сіра» монетизація контенту на платформах, обхід DRM та роздача корпоративних матеріалів третім особам. Ключові докази: контрольна закупівля з відеофіксацією; технічна атрибуція файлів (хеші, метадані, водяні знаки); акти огляду сайтів/хмар із фіксацією часу; ліцензійні угоди й журнали активацій.

Оперативний арешт серверів/рахунків, припинення доступу до ресурсу через платформу/хостера, паралельний цивільний позов для відшкодування; тактика бізнесу (для профілактики): інвентаризація і централізований менеджмент ліцензій, аудит SaaS, «біла» політика

контенту, внутрішні перевірки на піратські копії перед релізом продукту.

Незаконне використання товарних знаків, промислових зразків та патентів. Контрафакт, «клоновані» бренди на маркетплейсах, копіювання дизайну упаковки й інтерфейсів, імпорт товарів із підробленим маркуванням; відмежування від паралельного імпорту здійснюється за критеріями контрафактності, джерела поставки та згоди правовласника.

Докази і послідовність дій: тестові закупівлі з ланцюгом зберігання; експертиза схожості позначень/новизни рішення; відстеження каналів збуту; ініціювання митного призупинення та подальше знищення або конфіскація партій; синхронізація кримінального провадження з цивільним захистом прав.

Профілактика для компанії - реєстрація ІВ у ключових юрисдикціях, внесення до митного реєстру об'єктів ІВ, унікальні маркування й серійники, договори з дистриб'юторами з чіткими

ІВ-клаулами, постійний моніторинг маркетплейсів і швидкі «takedown»-звернення.

Кіберзлочини. Несанкціонований доступ до систем, шкідливе ПЗ (шифрувальники, стилери), компрометація ділової переписки з підміною реквізитів (BEC), DDoS і саботаж, злом хмарних акаунтів та викрадення криптоактивів; часто поєднуються з соціальною інженерією та інсайдерською допомогою.

Алгоритм реагування: ізоляція сегментів і відключення облікових, збереження логів і дамів, швидке повідомлення провайдерів/платіжних систем, арешт суміжних акаунтів і криптогаманців, форензика з документуванням ланцюга зберігання доказів, комунікація з клієнтами для запобігання вторинним втратам.

Профілактика такої злочинності: MFA і SSO з мінімізацією привілеїв, регулярна ротація ключів і секретів, сегментація мереж і доступів до прод-сервісів, моніторинг подій безпеки та «червоні команди», навчання персоналу, офлайн-резерви з

перевіркою відновлення, кіберстрахування із зрозумілою процедурою інцидент-репортингу.

Комерційна таємниця та конфіденційна інформація. Комерційна таємниця має цінність, не є загальновідомою й охороняється фактичними заходами; у бізнесі це формули, коди, дані клієнтів, роадмапи, моделі ціноутворення. Основні загрози інсайдерський «витік» інформації через особисті сховища, підрядники з надмірними правами, конкуренти, що вербують ключових працівників; часто поєднуються з кібервтручанням або підкупом.

Ефективний режим включає класифікацію даних і маркування, доступ «need-to-know», NDA з працівниками/підрядниками, DLP і шифрування, журнали доступу і готовність до швидкого вилучення носіїв і відтворення подій, процедури онбордингу/офбордингу з поверненням носіїв і видаленням доступів; дії у разі інциденту - тимчасовий доступ/обшук щодо носіїв, судова заборона використання викрадених рішень, позови

про відшкодування та вилучення продукції, що створена з використанням викраденої інформації.

Тема 6. Практичні аспекти кримінально-правового захисту бізнесу

Досудове розслідування кримінальних правопорушень. Належна підслідність і кваліфікація, швидка реєстрація події та збирання первинних документів; для втручань обираються найменш інвазивні інструменти (тимчасовий доступ перед обшуком, точковий арешт майна замість «паралічу» операцій). Критичною є робота з електронними доказами: збереження логів, дослідження комп'ютерів, телефонів, флешок, жорстких дисків та інших носіїв інформації, щоб виявити та зберегти докази у справах про злочини чи порушення., безперервний ланцюг володіння. Бізнес діє за протоколом: фіксує дії слідства, забезпечує присутність захисника, надає конкретно запитані документи, документує збитки. Слідство паралельно забезпечує

відшкодування шкоди (арешт активів, цивільний позов), у разі транскордонних елементів - міжнародні доручення. Типові помилки сторін: розмиті клопотання, «широкі» вилучення без зв'язку з предметом доказування, відсутність цифрової фіксації дій, пропуск строків процесуальних рішень.

Предмет доказування зосереджений на реальності господарських операцій, економічному змісті транзакцій, первинному умислі, зв'язку активів із правопорушенням і розмірі збитків.

Докази формуються з бухгалтерської первинки, банківських даних, електронної переписки, технічних логів; експертизи: економічні, комп'ютерно-технічні, товарознавчі, почеркознавчі. Допустимість тримається на процедурі: суд відсікає матеріали, здобуті з порушенням, або без належної атрибуції електронних даних. У процесі застосовуються спецінструменти - конфіскація, забезпечення позову, угоди про визнання винуватості.

Альтернативні економічні розрахунки, контрекспертизи, демонстрація господарської мети, спростування первинного умислу, доведення непропорційності втручання.

Взаємодія бізнесу з правоохоронними органами. Комунікація через визначений контакт і письмові канали; кожен запит або слідча дія проходять верифікацію повноважень і предмета. Забезпечуються доступ захисника, відеофіксація, збереження комерційної таємниці й персональних даних, мінімізація операційних збоїв. Етичні межі: жодних «позапроцесуальних» домовленостей, подарунків, неформальних впливів; усі зустрічі за протоколом, з коротким звітом керівництву. У разі зловживань скарги слідчому судді, прокуратурі, уповноваженим інституціям; за потреби публічна позиція через бізнес-асоціації. Внутрішньо компанія проводить постінцидентний розбір, коригує політики, оновлює чек-листи взаємодії.

Воєнний стан розширює повноваження (комендантська година, блокпости, доступ до

об'єктів), але процесуальні гарантії зберігаються. Мобілізація, реквізиція, транспортний обов'язок. Реквізиція майна/техніки. Військові/гуманітарні постачання: прозорі договори, акти приймання, сертифікати якості. Кіберризики воєнного часу.

Антикорупційна політика, КУС/КУВ контрагентів, фінмоніторинг транзакцій, договірні запобіжники й ERP. Також застосування «dawn-raid» протокол (команда реагування, алгоритм дій, шаблони документів, навчання персоналу). Кібергігієна (MFA, сегментація, журнали доступів, бекапи), захист ІВ і комерційної таємниці (маркування, NDA, DLP), антирейдерські налаштування реєстрів і КЕП, митна та санкційна політика. План безперервності бізнесу і відновлення, страхування відповідних ризиків та регулярні аудити.

Тема 7. Зарубіжний досвід та перспективи розвитку кримінально-правового захисту бізнесу в Україні

Міжнародне співробітництво. Інструменти: офіційні запити між країнами, спільні слідчі групи, обмін інформацією через міжнародні мережі; практичні дії швидке «замороження» коштів і майна за кордоном, повернення активів потерпілим, доступ до електронних доказів і даних у провайдерів; для бізнесу реальні шанси відшкодувати збитки, якщо шахраї або активи виїхали за межі України.

У ЄС компанії можуть відповідати як окремі суб'єкти; КІК; в Україні застосовують спеціальні заходи до юросіб, коли злочин вчинено в їх інтересах; у ЄС жорсткі вимоги до прозорості власників, захисту персональних даних і кібербезпеки, швидкі процедури арешту та конфіскації; в Україні рух до цих стандартів, але ще бракує єдиних правил для електронних доказів, узгоджених підходів до арешту майна та швидкого повернення речей, що не стосуються справи.

Перспективи вдосконалення. Чіткі й однакові для всіх правила обшуків і тимчасового доступу;

пропорційні арешти майна без «паралічу» бізнесу; швидке повернення вилученого, якщо воно не є доказом; зрозумілий порядок роботи з електронними файлами, щоб суд без питань визнавав їх доказами; можливість угод із компаніями за умови реального відшкодування збитків і виправлення порушень; кращий захист викривачів усередині підприємств; сильні служби пошуку та повернення активів, єдині протоколи для роботи з криптовалютою й даними; готові «дорожні карти» для бізнесу на випадок рейдерства, кібератак і митних спорів.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Теоретико-правові засади кримінально-правового захисту бізнесу

1.1. Поняття та сутність кримінально-правового захисту підприємницької діяльності.

1.2. Принципи та джерела кримінально-правового регулювання у сфері бізнесу.

1.3. Роль правоохоронних органів у забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання.

1.4. Міжнародно-правові стандарти захисту бізнесу від кримінальних посягань.

Теоретичні питання:

1. Які правові блага бізнесу охороняються КК України? Як їх класифікувати (майно, ділова репутація, конкуренція, інформація).

2. Принцип *ultima ratio* у сфері бізнесу. В яких випадках коли кримінально-правовий вплив виправданий?

3. Принципи кримінально-правового регулювання у сфері господарювання: законність,

пропорційність, індивідуалізація, невідворотність, справедливість.

4. Роль і повноваження правоохоронних органів у забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання.

5. Стандарти ЄСПЛ щодо захисту власності (Протокол №1 стаття 1), справедливого суду та захисту репутації у справах, пов'язаних із бізнесом.

Практичні питання

1. Кваліфікуйте ситуацію: коли податковий спір - це адміністративна площина, а коли - це ознаки ст. 212 КК

2. Складіть перелік можливих ризиків кримінально-правового характеру для ІТ-компанії (майно, дані, корупційні ризики, шахрайство) з пропозицією превентивних заходів.

3. Підготуйте список процесуальних гарантій бізнесу під час обшуку та алгоритм дій адвоката/представника

4. Порівняйте заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб із цивільно-правовою відповідальністю компанії.

5. Проаналізуйте фабулу «рейдерське захоплення»: які склади можливі, які негайні процесуальні кроки захисту бізнесу.

6. Оцініть законність тимчасового доступу до речей і документів компанії.

7. Зробіть порівняльну таблицю міжнародних актів (FATF, UNCAC, Конвенції РЄ) та їх імплементації у вітчизняне право.

8. Визначте, коли доречно ініціювати міжнародну правову допомогу (MLA) у справі з транскордонним переказом коштів.

9. Складіть внутрішню інструкцію для правоохоронців щодо етики комунікації з бізнесом під час слідчих дій.

Питання для дискусії

1. Чи достатньо інструментів *non bis in idem* для уникнення подвійного покарання у податкових і фінансових спорах?

2. Чи потрібна в Україні окрема концепція кримінальної політики щодо бізнесу (*white-collar policy*)?

3. Які процедурні реформи першочергово підвищать довіру бізнесу до правоохоронних органів?

4. Чи варто запроваджувати спеціалізовані економічні суди/палати для спорів із кримінально-правовим елементом?

5. Наскільки міжнародні стандарти (FATF/UNCAC/CoE) враховують українські реалії воєнного часу та відбудови?

6. Чи етично й доцільно використовувати генеративний ШІ в аналізі фінансових операцій бізнесу слідчими/прокурорами?

Тема 2. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

2.1. Загальна характеристика злочинів проти власності та їх вплив на бізнес.

2.2. Шахрайство у сфері підприємництва: кваліфікація, особливості розслідування.

2.3. Рейдерство: поняття, правові механізми протидії та запобігання.

2.4. Зловживання службовим становищем та службові злочини у бізнес-середовищі.

2.5. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Теоретичні питання:

1. Які види злочинів проти власності найбільш поширені у сфері господарської діяльності?

2. Як розмежувати шахрайство у підприємницькій діяльності від цивільно-правових спорів?

3. Порівняйте правові механізми захисту бізнесу від рейдерства: кримінально-правові та господарсько-правові інструменти.

4. Кримінально-правова характеристика службових злочинів у бізнес-середовищі.

5. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням коштів (FATF, Директиви ЄС) та їх імплементація в Україні.

Практичні питання:

1. Кваліфікуйте ситуацію: підприємець отримав аванс за товар, але не поставив його. Це шахрайство чи цивільно-правове порушення?

2. Складіть алгоритм дій компанії при виявленні рейдерської атаки.

3. Підготуйте список доказів для доведення зловживання службовим становищем у бізнесі.

4. Розробіть внутрішні заходи комплаєнсу для запобігання відмиванню коштів.

5. Складіть таблицю порівняння ознак шахрайства у підприємництві та класичного шахрайства.

Питання для дискусії:

1. Чи достатньо кримінально-правових засобів для протидії рейдерству?

2. Наскільки ефективною є практика України щодо імплементації стандартів FATF?

3. Чи варто створювати окремі спеціалізовані антикорупційні/економічні суди для справ у сфері господарських злочинів?

4. Як забезпечити баланс між кримінально-правовим переслідуванням та гарантіями свободи підприємництва?

Тема 3. Банківська та фінансова безпека бізнесу

3.1. Злочини у банківській сфері: правова характеристика та способи протидії.

3.2. Кредитне шахрайство: типові схеми та механізми виявлення.

3.3. Фінансові піраміди та незаконна інвестиційна діяльність.

3.4. Роль Національного банку України та інших регуляторів у запобіганні фінансовим злочинам.

Теоретичні питання:

1. Які види злочинів у банківській сфері найбільш поширені в Україні та світі?

2. Правова характеристика кредитного шахрайства: склад злочину, кваліфікуючі ознаки.

3. Фінансові піраміди: правове визначення, відмежування від законної інвестиційної діяльності.

4. Повноваження та інструменти НБУ та фінансових регуляторів у сфері протидії злочинам.

5. Міжнародний досвід запобігання банківським і фінансовим злочинам (ЄС, США).

Практичні питання:

1. Кваліфікуйте дії службових осіб банку, які надають кредити під фіктивні застави.

2. Складіть алгоритм перевірки компанії для запобігання участі у фінансовій піраміді.

3. Розробіть схему взаємодії НБУ з іншими органами у сфері протидії відмиванню коштів.

4. Складіть порівняльну таблицю: кредитне шахрайство та шахрайство у підприємницькій діяльності.

5. Проаналізуйте конкретний кейс міжнародної фінансової афери та зробіть правову оцінку.

Питання для дискусії:

1. Чи достатньо сучасних законодавчих механізмів для боротьби з кредитним шахрайством?

2. Наскільки ефективна діяльність НБУ у запобіганні фінансовим злочинам?

3. Чи варто запроваджувати кримінальну відповідальність за участь у фінансових пірамідах для звичайних інвесторів?

4. Як поєднати потребу бізнесу в доступному кредитуванні з необхідністю суворого контролю за шахрайством?

Тема 4. Організована злочинність і бізнес

4.1. Форми впливу організованих злочинних угруповань на бізнес.

4.2. Рекет та вимагання: кримінально-правова кваліфікація та методи протидії.

4.3. Торгівля людьми та використання примусової праці у комерційних цілях.

4.4. Контрабанда та незаконний обіг товарів.

Теоретичні питання:

1. Поняття та характерні риси організованої злочинності.

2. Форми та методи впливу ОЗУ на бізнес-структури.

3. Кримінально-правова кваліфікація рекету та вимагання.

4. Торгівля людьми як загроза бізнесу та суспільству: міжнародні стандарти та українське законодавство.

5. Контрабанда та незаконний обіг товарів: особливості правового регулювання та відповідальності.

6. Міжнародний досвід протидії організований злочинності у сфері бізнесу.

Практичні питання:

1. Кваліфікуйте дії злочинного угруповання, що здійснює «кришування» підприємницької діяльності.

2. Розробіть план заходів для компанії щодо протидії рекету та вимаганню.

3. Проаналізуйте кейс торгівлі людьми з метою трудової експлуатації у сфері малого бізнесу.

4. Складіть схему правових та організаційних заходів боротьби з контрабандою.

5. Підготуйте порівняльну таблицю: ознаки організованої злочинної групи та злочинної організації.

Питання для дискусії:

1. Чи можна вважати організовану злочинність «тіньовим бізнесом»?

2. Наскільки ефективними є сучасні механізми протидії рекету в Україні?

3. Як збалансувати захист бізнесу та права людини у протидії торгівлі людьми?

4. Чи потрібно посилювати кримінальну відповідальність за контрабанду?

Тема 5. Кримінально-правові засоби захисту інтелектуальної власності та цифрового бізнесу

5.1. Порушення авторських і суміжних прав: кримінально-правовий аспект.

5.2. Незаконне використання товарних знаків, промислових зразків та патентів.

5.3. Кіберзлочини, спрямовані проти бізнесу.

5.4. Захист комерційної таємниці та конфіденційної інформації.

Теоретичні питання:

1. Поняття інтелектуальної власності та її правова охорона в Україні.

2. Кримінально-правова кваліфікація порушень авторських і суміжних прав.

3. Особливості відповідальності за незаконне використання товарних знаків, патентів і промислових зразків.

4. Кіберзлочини у сфері бізнесу: основні види, методи вчинення та їх наслідки.

5. Правові механізми захисту комерційної таємниці та конфіденційної інформації.

6. Міжнародні стандарти захисту прав інтелектуальної власності у цифровому середовищі.

Практичні питання:

1. Кваліфікуйте дії особи, яка розмістила у відкритому доступі комп'ютерну програму без згоди правовласника.

2. Проаналізуйте приклад незаконного використання товарного знаку в підприємницькій діяльності.

3. Розробіть алгоритм реагування компанії на кібератаку, спрямовану на викрадення даних клієнтів.

4. Складіть план заходів для захисту комерційної таємниці на підприємстві.

5. Підготуйте короткий огляд судової практики щодо злочинів у сфері інтелектуальної власності.

Питання для дискусії:

1. Чи достатньо ефективні кримінально-правові засоби захисту інтелектуальної власності в Україні?

2. Як узгодити баланс між вільним доступом до інформації та необхідністю захисту авторських прав?

3. Чи варто посилювати відповідальність за кіберзлочини у бізнес-сфері?

4. Наскільки реалістичною є повна охорона комерційної таємниці в умовах цифрової глобалізації?

Тема 6. Практичні аспекти кримінально-правового захисту бізнесу

6.1. Досудове розслідування кримінальних правопорушень у сфері підприємництва.

6.2. Доказування та особливості судового розгляду економічних злочинів.

6.3. Взаємодія бізнесу з правоохоронними органами: межі законності та етики.

6.4. Превентивні заходи для зниження кримінальних ризиків у бізнесі в умовах збройної агресії.

Теоретичні питання:

1. Правові засади досудового розслідування економічних злочинів.
2. Специфіка доказування у справах про злочини у сфері господарської діяльності.
3. Права та обов'язки бізнесу у взаємодії з правоохоронними органами.
4. Межі допустимості застосування силових і процесуальних заходів у відносинах бізнесу та держави.
5. Особливості превентивних механізмів у контексті сучасних воєнних та глобалізаційних викликів

Практичні питання:

1. Складіть алгоритм дій підприємця у разі проведення обшуку слідчим.
2. Проаналізуйте приклад кримінального провадження щодо ухилення від сплати податків і визначте ключові проблеми доказування.

3. Підготуйте проект меморандуму про взаємодію між бізнес-асоціацією та правоохоронними органами.

4. Розробіть перелік превентивних заходів для компанії, яка працює у сфері міжнародної логістики в умовах збройної агресії.

5. Дайте оцінку діям слідчого та бізнесмена у ситуації, коли було перевищено межі законних повноважень.

Питання для дискусії:

1. Чи достатньо сучасне законодавство забезпечує ефективний баланс між захистом бізнесу та боротьбою з економічними злочинами?

2. Які моделі взаємодії бізнесу та правоохоронних органів є оптимальними в умовах євроінтеграції?

3. Чи можлива ефективна превенція економічних злочинів без реформування правоохоронних інституцій?

4. Як змінюється кримінально-правовий захист бізнесу в умовах воєнного стану та глобальних викликів?

**Тема 7. Зарубіжний досвід та перспективи
розвитку кримінально-правового захисту
бізнесу в Україні**

7.1. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з економічними злочинами.

7.2. Порівняльний аналіз законодавства країн ЄС та України.

7.3. Перспективи удосконалення національної системи кримінально-правового захисту бізнесу.

Теоретичні питання:

1. Основні напрями міжнародного співробітництва у сфері протидії економічній злочинності.

2. Міжнародні конвенції та угоди, що регулюють боротьбу з відмиванням коштів та фінансовими злочинами.

3. Порівняльна характеристика правового регулювання кримінально-правового захисту бізнесу в Україні та країнах ЄС.

4. Перспективи імплементації європейських стандартів у національне законодавство.

5. Стратегії гармонізації кримінально-правових норм України із міжнародними зобов'язаннями.

Практичні питання:

1. Проаналізуйте приклади співробітництва України з міжнародними організаціями (Європол, Інтерпол, GRECO) у сфері боротьби з економічними злочинами.

2. Складіть таблицю порівняння законодавчих положень України та однієї з країн ЄС щодо кримінальної відповідальності за корпоративні злочини.

3. Розробіть пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства на основі європейського досвіду.

4. Проведіть аналіз кейсу з міжнародної практики протидії відмиванню коштів і визначте можливість його адаптації в Україні.

5. Підготуйте тези для презентації про перспективи реформування української системи захисту бізнесу в умовах євроінтеграції.

Питання для дискусії:

1. Наскільки ефективним є чинне міжнародне співробітництво України у сфері протидії економічній злочинності?

2. Які елементи правової системи країн ЄС доцільно адаптувати в Україні для посилення захисту бізнесу?

3. Чи є реальним створення єдиного європейського механізму кримінально-правового захисту бізнесу?

4. Які основні виклики стоять перед Україною у процесі гармонізації кримінально-правового законодавства з європейським правом?

ВИДИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

Аналіз транскордонних кримінально-правових ризиків у підприємницькій діяльності. Оцінка ризиків кримінального переслідування бізнесу з іноземним елементом. Вивчення механізмів міжнародної правової допомоги та ролі іноземних правоохоронних органів (OFAC, OLAF, Interpol). Скласти проект стратегії захисту компанії в подібних ситуаціях.

Методичні поради до виконання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання передбачає глибокий аналіз транскордонних кримінально-правових ризиків у підприємницькій діяльності та розробку проекту стратегії захисту компанії від можливих загроз такого характеру. Основна увага приділяється оцінці ризиків кримінального переслідування бізнесу, який здійснює діяльність із залученням іноземного елемента, а також

вивченню механізмів міжнародної правової допомоги і ролі спеціалізованих інституцій, зокрема OFAC, OLAF та Інтерполу.

Виконання завдання передбачає декілька взаємопов'язаних етапів, кожен з яких вимагає від здобувача не лише теоретичного аналізу, а й уміння критично осмислювати практику міжнародного співробітництва у сфері протидії економічним злочинам. Насамперед необхідно окреслити коло основних ризиків, які виникають у сфері міжнародного бізнесу. Йдеться про небезпеку відмивання коштів, ухилення від сплати податків, фінансування терористичної діяльності, корупційні практики, а також порушення санкційних режимів. Важливим є не лише їхня класифікація, але й спроба оцінити ймовірність виникнення кожного ризику та потенційні наслідки для компанії. Для цього доцільно використовувати інструменти ризик-менеджменту, зокрема матричні методики аналізу, які

дозволяють співвіднести масштаби загрози із вірогідністю її реалізації.

Подальший етап полягає у вивченні правових механізмів міжнародної взаємодії. Необхідно проаналізувати, яким чином застосовуються інструменти взаємної правової допомоги у кримінальних справах, які процедури екстрадиції можуть бути задіяні, а також як бізнес має реагувати на запити іноземних правоохоронних органів. Особливу увагу слід приділити діяльності таких інституцій, як OFAC, що забезпечує контроль за дотриманням санкційної політики США, OLAF, компетенція якого охоплює сферу боротьби з шахрайством у межах Європейського Союзу, а також Інтерполу, що координує міжнародний розшук та сприяє обміну інформацією між правоохоронними органами різних держав.

Здобувач має запропонувати проект стратегії захисту компанії у випадку виникнення зазначених ризиків. Стратегія повинна містити не

лише реактивні заходи (алгоритм дій у разі порушення кримінального провадження чи блокування активів), але й превентивну складову. Йдеться про створення внутрішніх програм, проведення юридичного аудиту партнерів (*due diligence*), формування корпоративної культури дотримання законності, а також налагодження співпраці з міжнародними юридичними компаніями. Важливо, щоб стратегія включала як правові, так і організаційні та комунікаційні заходи, зокрема врегулювання питань репутаційних ризиків та кризових комунікацій.

У процесі виконання завдання особливе значення матиме використання реальних прикладів із судової та корпоративної практики, які ілюструють характер сучасних викликів у сфері транскордонного бізнесу. Робота повинна містити чітку структуру: вступ із визначенням актуальності проблеми, аналітичну частину з описом ризиків та міжнародних механізмів їх подолання, практичні рекомендації щодо побудови

стратегії захисту, а також висновки з узагальненням результатів дослідження.

Якість виконання завдання визначатиметься за кількома критеріями: повнотою аналізу та здатністю інтегрувати теоретичні знання із практичними кейсами; логічністю викладу та послідовністю аргументації; здатністю здобувача робити самостійні висновки та пропонувати оригінальні підходи до формування захисних стратегій; а також академічною доброчесністю та правильністю використання джерел.

Таким чином, індивідуальне завдання спрямоване не лише на перевірку знань студента, але й на формування практично орієнтованих навичок, необхідних для майбутніх фахівців у сфері правоохоронної діяльності, які мають вміти комплексно реагувати на транснаціональні виклики сучасного бізнес-середовища.

Рекомендації щодо оформлення роботи

Обсяг – 15–20 сторінок.

Структура:

1. Вступ (актуальність, мета, завдання).
2. Теоретичний аналіз проблеми.
3. Оцінка ризиків.
4. Міжнародні механізми протидії.
5. Проєкт стратегії захисту компанії.
6. Висновки.

Використання реальних прикладів і практики міжнародних організацій обов'язкове.

Посилання на нормативно-правові акти, міжнародні конвенції, судові рішення – обов'язкові.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Поняття та сутність кримінально-правового захисту підприємницької діяльності.

2. Принципи та джерела кримінально-правового регулювання у сфері бізнесу.

3. Роль правоохоронних органів у забезпеченні безпеки суб'єктів господарювання.

4. Міжнародно-правові стандарти захисту бізнесу від кримінальних посягань.

5. Значення кримінально-правового захисту для інвестиційного клімату країни.

6. Баланс між кримінально-правовими та адміністративно-правовими засобами впливу у сфері підприємництва.

7. Загальна характеристика злочинів проти власності та їх вплив на бізнес.

8. Шахрайство у сфері підприємництва: кваліфікація, особливості розслідування.

9. Рейдерство: поняття, правові механізми протидії та запобігання.

10. Зловживання службовим становищем та службові злочини у бізнес-середовищі.

11. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

12. Корупційні ризики у сфері підприємництва та методи їх мінімізації.

13. Злочини у сфері державних закупівель: кримінально-правова кваліфікація.

14. Зловживання монопольним становищем та кримінальна відповідальність.

15. Злочини у банківській сфері: правова характеристика та способи протидії.

16. Кредитне шахрайство: типові схеми та механізми виявлення.

17. Фінансові піраміди та незаконна інвестиційна діяльність.

18. Роль Національного банку України та інших регуляторів у запобіганні фінансовим злочинам.

19. Використання офшорних зон у злочинних схемах: проблеми та правові наслідки.

20. Маніпуляції на фондовому ринку та їх кримінально-правова оцінка.

21. Форми впливу організованих злочинних угруповань на бізнес.

22. Рекет та вимагання: кримінально-правова кваліфікація та методи протидії.

23. Торгівля людьми та використання примусової праці у комерційних цілях.

24. Контрабанда та незаконний обіг товарів.

25. Використання тіньових фінансових інструментів організованою злочинністю.

26. Вплив воєнних конфліктів на поширення організованої злочинності у бізнес-середовищі.

27. Порушення авторських і суміжних прав: кримінально-правовий аспект.

28. Незаконне використання товарних знаків, промислових зразків та патентів.

29. Кіберзлочини, спрямовані проти бізнесу.

30. Захист комерційної таємниці та конфіденційної інформації.

31. Хакерські атаки на фінансові установи: правові та криміналістичні аспекти.

32. Використання штучного інтелекту у шахрайських схемах.

33. Досудове розслідування кримінальних правопорушень у сфері підприємництва.

34. Доказування та особливості судового розгляду економічних злочинів.

35. Взаємодія бізнесу з правоохоронними органами: межі законності та етики.

36. Превентивні заходи для зниження кримінальних ризиків у бізнесі в умовах збройної агресії.

37. Особливості оперативно-розшукової діяльності у сфері підприємництва.

38. Використання експертиз у розслідуванні економічних злочинів.

39. Міжнародне співробітництво у сфері боротьби з економічними злочинами.

40. Порівняльний аналіз законодавства країн ЄС та України.

41. Перспективи удосконалення національної системи кримінально-правового захисту бізнесу.

42. Діяльність міжнародних організацій (Інтерпол, Європол, FATF, OLAF) у сфері протидії злочинам проти бізнесу.

43. Роль санкційної політики у протидії економічним злочинам.

44. Актуальні проблеми екстрадиції та міжнародної правової допомоги у справах щодо економічних злочинів.

45. Транснаціональні злочинні схеми та їх вплив на національну економіку.

46. Виклики цифровізації: нові види шахрайства у бізнес-середовищі.

47. Військові злочини проти бізнесу та проблеми компенсації завданої шкоди.

48. Тіньова економіка як кримінально-правова загроза бізнесу.

49. Роль медіації та альтернативних способів вирішення спорів у зниженні кримінальних ризиків.

50. Прогнозні тенденції розвитку кримінально-правового захисту бізнесу в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96- ВР. URL:[http://zakon 1.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-BD](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254K/96-BD).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 8073-Х зі змінами і допов. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

4. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 44–45. № 46–47. № 48. Ст. 552.

5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. Ст. 112.

6. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. №435- IV URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

7. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959- XII // ВВР. 1991. № 29. ст. 377

8. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. № 543/96-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/543/96-вр>.

9. Про фінансові послуги та фінансові компанії: закон України від 14.12.2021 р. № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#n125>

10. Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму ВСУ від 06.11.2009 р. №10. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: указ Президента України від 25.02.2017 р. № 47/2017. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>

12. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>

13. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#n40>

14. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів № 2284 від 17.10.2019.

URL:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2284&skl=10

15. Проект Кримінального кодексу України (контрольний текст станом на 21.07.2025 р.). URL:
<https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2025/08/20/00-kontrolnyj-proyekt-kk-21-07-2025.pdf> (

16. Регламент Європейського парламенту і Ради

ЄС № 608/2013 від 12 червня 2013 р. «Щодо забезпечення митними органами дотримання прав інтелектуальної власності». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_021-13#Text

17. Про інформацію: закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

18. Про захист від недобросовісної конкуренції: закон України від 7.06.1996 р. № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80#Text>

19. Про захист економічної конкуренції: закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>

20. Про пробацію: закон України від 5.02.2015 р. № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>

21. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.

22. Про валюту і валютні операції: Закон від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>.

23. Про національну безпеку України: закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>

24. Про страхування: закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#n2320>

25. Про кредитні спілки: закон України від 14.07.2023 р. № 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3254-20#n1363>

Підручники, посібники, наукові праці:

1. Возняковська К.А. Банкрутство фізичних осіб: порівняльно-правовий аналіз моделей та транскордонне визнання результатів. *Право і суспільство*, 2025, № 3. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/3_2025/part_2/48.pdf

2. Возняковська К.А. Цифрова самозайнятість чи кримінальний ризик? Юридична природа вебкам-моделінгу в умовах цифрової трансформації: міжгалузевий аналіз, зарубіжний досвід і перспективи нормативної легалізації в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, № 2/2025 <http://apnl.dnu.in.ua/arkhiv?id=134>

3. Возняковська К.А., Петрюк Д. Кримінально-правове регулювання рейдерства та захист бізнесу в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2025, № 5. <http://lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=186>

4. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. Квітень 2024 року. URL: <http://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyu-chas-kviten-2024-roku>

5. Контрактне право: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання; галузь знань – 08 «Право», спеціальність

– 081 «Право» / В. П. Попелюк, К. А. Возняковська, О.Р. Гофман, В. В. Добровольська. Одеса, 2021. 137 с.

6. Пересоляк О.В. Адміністративно-правове забезпечення заснування та реєстрації нового бізнесу внутрішньо переміщених осіб в Україні. Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2023. Том 34 (73) № 3. https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/3_2_023/3_2023.pdf#page=189

7. Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024—2027 роках. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proskhvalennia-strategii-vidnovlennia-staloho-rozvytku-ta-tsifrovoi-transformatsii-maloho-i-s821300824>.

11.2. Допоміжна:

1. Бартош І.І., Душевська О.В. Суб'єкт кримінальних правопорушень, передбачених статтями 2222 та 2323 Кримінального кодексу України. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. с. 526-528.

2. БЕБ викрило фабрику з пошиття контрафактного «брендового» одягу: вилучено майна на 100 млн грн. URL: <https://esbu.gov.ua/news/beb-vykrylo-fabryku-z-poshyttiakontrafaktnoho-brendovoho-odiahuvylucheno-maina-na-100-mln-hrn>

3. Білінський І. А. Сутність та соціальна зумовленість криміналізації незаконного грального бізнесу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025, Том 4 № 89. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/337184>

4. Вилучили контрафактної побутової хімії на 1,5 млн грн: поліцейські Прикарпаття ліквідували підпільний цех. URL:

<https://cyberpolice.gov.ua/news/vyluchyly-kontrafaktnoyipobutovoyi-ximiyi-na--mln-grn-policzejski-prykarpattya-likviduvaly-pidpilnyj-czech-7544/>

5. Возняковська К. А. Імплементація законодавства ЄС у національне законодавство України в сфері регулювання державної підтримки малого та середнього бізнесу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/310960>

6. Возняковська К. А., Гофман О. Р., Добровольська В. В., О. О. Квасніцька Заснування бізнесу: та дозвільні процедури: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти усіх форм навчання; галузь знань – 08 «Право», спеціальність – 081 «Право» / К. А. Возняковська, О. Р. Гофман, В. В. Добровольська, О. О. Квасніцька [Електронне видання]. Одеса, 2021. 212с. https://economiclaw.com.ua/lit/11-zasnuvannya_biznesu.pdf

7. Возняковська К.А., Біленець Д.А., Марчук В.В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. *Науковий вісник УжНУ. Серія: Право.* 2024, №84. <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/08/84-part-3.pdf>

8. Возняковська К.А., Петрюк Д. Банківські санкції та замороження активів як правові механізми фінансового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2025, №3. http://www.lsej.org.ua/3_2025/45.pdf

9. Давидюк В. М. До питання посилення кримінально-правового захисту інтелектуальної власності суб'єктів господарювання в умовах інтеграції України до Європейського Союзу: вивчення досвіду Королівства Іспанії. *Право і суспільство.* 2025, № 3. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/3_2025/part_2/zmist.pdf

10. Драчевський Є.Ю. Кримінально-правова охорона господарських відносин у сфері організації і проведення азартних ігор і лотерей: дис. докт. філософ. 081. Вінниця, 2021. 226 с.

11. Дудоров О. О. Кримінальна відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей: аналіз законодавчих новел. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 5. С. 144-151.

12. Ківалов С. В., Головкін Б. М., Туляков В. О., Мельничук Т. В., Аркуша Л. І., Маркін В. І., Крикливець Д. Є. Організована та економічна злочинність: підручник / за ред. В. О. Тулякова. Одеса :Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 292 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.26025>

13. Кравець І. Резнікова В., Пацурія Н. Вплив держави на економіку у повоєнний період: концептуальні засади перспектив правового регулювання. Право України. 2023. № 8. С. 12-43.

14. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності (в схемах): навчальний посібник / А.О. Винник, О.З. Мармура, О.Ф. Пасека; за ред. О.Ф. Пасеки. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. 160 с.

15. Кримінально-правова оцінка зловживань державних реєстраторів у контексті протидії рейдерству. О.О. Дудоров, Д.В. Каменський, С.С. Титаренко. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021, № 1. URL: <https://lawscience.com.ua/uk/journals/tom-26-1-2021/kriminalno-pravova-otsinka-zlovzhivan-derzhavnikh-reyestratoriv-u-konteksti-protidiyi-reyderstvu>

16. Криштафович О.Я. Тактика захисту під час досудового розслідування кримінальних проваджень щодо незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор (ст. 203-2 КК України). Вісник кримінального судочинства. 2023. № 3–4. С. 240–248.

17. Криштафович О.Я. Обставини, які підлягають доказуванню стороною захисту в кримінальному провадженні за ст. 203-2 КК України. Вісник кримінального судочинства, (1-2/2024), 222-234. <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2024.1-2/2024/222-234>

18. Логвинський Г.В. Захист інвестиційної діяльності та бізнесу в умовах сталого розвитку: питання методології. Юридичний науковий електронний журнал, № 2/2024. URL: http://lsej.org.ua/2_2024/151.pdf

19. Мовчан Р.О., Бартош І.І. Про кримінально-правову адекватність криміналізації зловживань на оптових енергетичних ринках. Правова держава. 2022. № 45. С. 49-57.

20. Небога Т. В., Лабунська О. Б. Діджиталізація суб'єктів бізнесу національної економіки. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. № 5. С. 9–19. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.5-2>

21. Оборотова О.В. Проблеми правового регулювання інтелектуальної власності в Україні. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». 2021. № 30. С. 35–41.

22. Пилявець В., Гриник О. Деретуляція як підтримуючий важель бізнесу у воєнний час. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42. URL: <https://ww.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1678>

23. Сийплові М.В., Нитка Я.М. Санкції в системі кримінально-правових засобів захисту охоронної діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО. 2022. Випуск 69. С. 412-417.

24. Солоджук В.В. Кримінально-правова охорона інформації у сфері господарської діяльності: дисертація на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» / Солоджук Віталій

Васильович. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2025. - 231 с.

25. Сухацький Р. П. Правові інструменти з протидії рейдерству в сфері бізнесу. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2023. № 2. С. 62-72. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2023_2_10.

26. Хомич Л. Комплаєнс-ризика проєктів розвитку підприємницьких структур: види, мотиваційне підґрунтя і можливості мінімізації. *Економіка та суспільство*, 2024, №65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-47>

27. Чайка І.М. Кримінологічна характеристика та запобігання шахрайству в Україні. дис. д-ра філософії: Спеціальність 081 Право. Кропивницький. 2023. 296 с.

11.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

www.president.gov.ua – Президент України
Законодавча влада

www.rada.gov.ua – Верховна Рада України

www.ombudsman.kiev.ua – Уповноважений
Верховної Ради з прав людини

Виконавча влада

www.kmu.gov.ua – Кабінет Міністрів України

www.minjust.gov.ua – Міністерство юстиції
України

Судова влада

www.scourt.gov.ua – Верховний Суд

www.ccu.gov.ua – Конституційний Суд України

Інші державні органи

www.gp.gov.ua – Офіс Генерального прокурора

Рекомендовані науково-аналітичні ресурси

www.niss.gov.ua – Національний інститут
стратегічних досліджень

www.parlament.org.ua/ – Лабораторія
законодавчих ініціатив

www.dspace.onua.edu.ua – eNUOLAIR
репозитарій (архів) НУ ОЮА.

www.nbuv.gov.ua/ – Національної бібліотеки
України ім. В. І. Вернадського.

www.nlu.org.ua/ – Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого.

11.4. Міжнародні видання:

1. Beatty J. F., Samuelson S. S., Abril P. S. Business law and the legal environment: Standard edition. Cengage, 2022. 615 p.

2. Chiamaka Orabueze, Uchenna Erinne, Lucky Iyoyoejie, Charles Aduaka, Ndubuisi Nwafor, 'Modern Issues and Challenges in Contract Frustration', (2022), 43, Business Law Review, Issue 3, pp. 122-125.

3. Counterfeit textile and footwear sector booming!
URL: <https://eud.euipo.europa.eu/en/news/observatory/counterfeit-textile-and-footwear-sector-booming>

4. Global trade Update. March 2025. URL: <https://unctad.org/system/files/official-document/ditcinf2025d1.pdf>.

5. Kyoto Declaration on Advancing Crime Prevention, Criminal Justice and the Rule of Law: Towards the Achievement of the 2030 Agenda for

Sustainable Development - New York, 2021. URL:
[https://www.unodc.org/documents/commissions/CCP_CJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_30/Kyo
to Declaration V2102815.pdf](https://www.unodc.org/documents/commissions/CCP_CJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_30/Kyo_to_Declaration_V2102815.pdf)

6. More than six million counterfeit products seized in Cobo Calleja, including shirts from Euro Cup and Copa America teams. URL:
[https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/en_gb/notas
prensa/notas-prensa/2024/julio/13/intervenidos-cobo-
calleja-seis-millones-america.html](https://sede.agenciatributaria.gob.es/Sede/en_gb/notas_prensa/notas-prensa/2024/julio/13/intervenidos-cobo-calleja-seis-millones-america.html)

Навчально-методичне видання

Кримінально-правовий захист бізнесу:
Навчально-методичний посібник до програми
підготовки здобувачів вищої освіти другого
(магістерського) рівня спеціальності (262
«Правоохоронна діяльність»)/ Возняковська К.А.,
Біленець Д.А., Попович О.В., Кубрак Г.О.,
Чернівці, 2025. 88 с.

В авторській редакції

Підп. до друку 30.06.2025.

Формат 60x84/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman
Суг.

Друк офс. Ум. друк. арк. Обл.-вид. арк.

Тираж 100 пр. Ціна договірна